

שטיינמן על פרסים סיפורתיים

ברשימתו "דעת יחיד על פרסים רבים" כותב אליעזר שטיינמן בין השאר: בספרו "חיים של שפע" (ראה: "אחרון המשכילים"):

פרס — בעד מה? בעד מתנת הבורא? בעד נשמה יתירה? בעד כני שרון? הכשרון הוא פרס לעצמו. ואין פרס לפרס... חברה המרעיבה למשל, תישעם-ותישעה מאמניה או מעובדיה הרוחניים, מחפשת לה כפרה או אחזקת-עניים בהענקה שהיא מוכה בה את האחד מני מאה האמנים או החכמים, הרעבים ומושפלים... כל הענקה נעוצה במושגים של אדנות. יש מן אדון והוא מואיל להראות את גודל הסודי לפלוני, שכבר הגיע למעלת חכם מוסכם... ואין חסד זה משתנה לטובה על-ידי כך שהאדון הוא. זרף מיקרה, הוא פרט אלא ציבור, מוסד או מכוון, אגודה או הסתדרות. או אפילו המלכות בכבודה ובעצמתה... איש הרוח טעמו בו רק במידה שהוא בן-רחורין גמור. אף אישם מהבהב, מנצנץ, מבליח, ולו גם באופק הרחוק, שביב של הענקה, רמו של שכר, של פרס על התעניינותו, כל בניין הציורה ברוח נעשה פסול. אין כאן מעשה לשמו... ועדיין רווחת דיעה, שמתן פרס לסופרים מרים את קרנה של הספרות.

פליאה בעיני דיעה זו. משום מה נמצאת הסיפורת נשכרת מתוך שבר חרים כל שנה אלון תורני אחד ומחליטים שהוא הגדול, הוא הגיבור, הוא משיכמו ומעלה גבוה. ראשית, הרי אינו גדול אלא לשנה אחת. שנית, אם הוא המאור הגדול, נמצא שאחרים הם מאורות קטנים והסיפורות בכלל אינה מיוחית ולא כלום, אלא מתעשרת מצד זה ומתרוששת מצד זה. שלישית, פרס אחד מרים קרנה של הסיפורות, אבל הצינתריס, או גם תריסר פרסים, המתרוצצים יחד בו ביישוב, גם הם מרוממים קרן הסיפורות? כלום כמה קרניים יש לסיפורות אחת?... ומי זכאי להיות נמנה עם השופטים לפרסים? נוטלים על הרוב שלושה סופרים, שכל אחד מהם לחדו אפשר שאין לו כלל דיעה מאוששת, ואף אם יש לו ייתכן שאינה שקולה כלל אצל רבים, ואומרים להם: תהיו דיניים! וכי משום ששלושה פקפקנים נצטרפו יחד הם מת-בוססים בדעתם? כלום צירופם של שלושה בלתי-שקולים נהפך גוף ברי-מישקל...? רבותא היא לעורר התעניינות הקהל על-ידי סנסציה! אבל זה הטיבעה של הסנסציה, שהיא מרתקת את הדעת אל הטפל ולא אל העיקר שבטאווע. אוי לה לחברה שאי-אפשר למושכה אל הטוב והיפה אלא באמצעות זיקוקין של פרסים והגרות...

תלמיד שאינו מחונן, כך אין תרים בפני דלי-כישרון או מחוסרי-מצפון, הלובשים אצטלות של סופרים ואמנים. מכל מקום אין זה תרים לקיים ויכונן ופיקוח ופיקוח רת על המוחות במלכותה של סיפורות ול- הטיל נשמות לתוך מחנות-הספר של מוכפי- רים מטעם. צנזורה של מלכות לא כל שכן שאינה יכולה לתקן כלום. אדרבה, היא עלולה להזיק, לגרש מן ההיכל את בעלי הכישרונות הנותנים אולי מקום לטעות בדבריהם, ולהשיב במקומם את הנכספים והצייתנים, השואלים בעצת ה- רשות ומובנים לשימש נרוא-כלים אצל פעלי השלטון. מוטב שתיכשל באמנים מנוונים מתוך רגשות יתירה, מאשר כי יוצרים משרתים בעלי מצפון מופרי מני- וון..." מילים כדורבנות, הראויות להיות

אליעזר שטיינמן יוצא, מתוך רשימותיו, כסופר האמון על כתביהם של האחרים, ובעיקר קלאסיקאים, תוך היותו אמון על תרבויות המערב מבלי להיות מבוויש במ- קורות התרבות העיברית והיהודית. כמר קובל על סופרינו כיום. עם קריאת קובץ מסותיו הראשון של שטיינמן מסתבר, מעבר לכל ספק, שהוא היה מאחרוני ה- "משכילים" של הסיפורות שלנו, העושה כיום כל שביכולתה להרחיק את ה"שכ- כלה" מגבולותיה.

זהו ספר מסות של ציניקאי חכם, שאינו טורח להסתיר את דעותיו, ואשר מסותיו עמוסות "אנדרסטייטמנטס" כמו: "ותמה אתה על יכול העורכים, שצנחה לנו ביש- ראל בתקופה קצרה כזו ובשפע שכזה..." או שהוא מקים סגרים בין, "התולים" לבין "גמרים". את סיפורת האידיש מכנה שטיינמן "סיפורות של שבט נפתלי", וני- טל על שיכמו מספחיו, "מילחמת הלשור- נות" בין העיברית לאידיש. עורר עזבונו של שטיינמן, נתן שחם, מותר סקרנות רבה בציפיה לשלושת ה- כרכים הנוספים של מסות אביו, העומדים לראות אור בעתיד. יחד עם זאת, בולט בכרך זה היעדרו של מתח שמות, בניגוד למקובל בספרים מסוג זה.

ספרים מומלצים

אליעזר שטיינמן בין חתולים לבין נמרים

מוסגרות במיסגרת ומונחות על כל שול- חי-כתובה של סופר ומשכיל ישראלי בעת הזאת. בכרך זה של מאמריו. מגלה שטיינמן פתיחות לערכי הסיפור המודרני, תוך שי- אינו חושש כלל לבחינתו בכלים של "טהרת האמנות". הוא מציג ללא-הרף את עמדותיו התרבותיות, תוך הצגת מטען של מורשת התרבות היהודית וגם מערי- בית. כשטרות בעלי כיסוי וכנדבכי תרבות שבלעדיהם אי-אפשר להתייחס בכובד- ראש ליצירות של הסיפורות בת-זמננו.

בהמור רב. זה ספר הבנוי על חליפת מיכתב-אהבה קצרים בין שני בני-זוג, סטודנטים, בעלי תיאבון קולינארי, עסור קים וטרודים עד מאד, שפגישותיהם ה- נזירות והחסופת נערכות במהלך מילח- מת-היקום שלהם. אי לכך, הם מבשלים את אהבתם על אש קטנה של ארוחות שהם מותרים איש לרעותו, וחוזר חלילה. אך, כמאמר צמד מחברי הספר, מתכו- ניהם, "מחויים סיפור אהבה של שני לב- בית אהבתם על "וכאשר נעמי גל ופרץ קידרון מעידים על סיפורם, "זה לא טולסטוי וגם לא דוסטויבסקי... הספר הזה לא יענה את חיך! אבל זהו הספר שיש בו רעב ותשוקה, תיאבון ותאווה..." הרי זו האמת לאמיתה. הספר ראה אור בהוצאת עידנים.

ראו אור

כעת-מחר

לפעמים אני הוא ספר-שיריו הי- שישי של משה בן-שאול שראה אור

החוויה הישראלית

א-ב-י-ב-י

זכית שירו של אהוד מנור, "א-ב-י-ב-י" בתחרות האירוויזיון. מעוררת את שאלת מקור שפת הבי"ת הגשורה בפי ילידי הארץ. מזה שנים רבות. אחיו של הסופר י"ח ברנר, בנימין ברנר, כותב בספרו האוטוביוגרפי שראה אור באחרונה * על אודות פגי- שה בראשית המאה. שערך בירושלים עם הסופר אלכסנדר חשין** שהיה קר- מוניסט, וירד בחזרה לרוסיה קודם פרוץ מלחמת-העולם הראשונה, שם חוסל עם אנשי-הרוח היהודים, וכותב בנימין ברנר על פגישה זו:

"...ביחודי התחבב עלי אלכסנדר חשין. סופר צעיר וכישרוני. תמוה ושובב, אוהב מעשי-קנודם. יחד ה- קנו לנו מקל ארוך ומסמר בקצהו, ו- היינו עומדים מאחורי הגדר ואזורים תאנים מחצרו של הענף. שעות ארו- כות היינו משתעשעים ככה ואופלים תאנים. איש מוור היה אלכסנדר חשין בעיני. הנה אדם רציני, מעמיק לחשוב ומנתח בהגיון יצירות סיפורותיו כי וויכוח שבין הסופרים כתיבתו של יוסף חיים (ברנר), והם מקשיבים לדבריו בכבוד-ראש ובהערכה תמיד; והנה הוא יוצא לו אתו ונעשה ילד שובב, להוט אחר מעשי-קנודם, ודומה שנה לו בחברתי יותר מבחברת אחיבם, ש- הרי נזהה אני אחרי כלל מעשיו ומע- ריצו. באחד הימים התחיל ללמדני שפת-ספרות — להוסיף לאחר כל את מנוקדת את אותיות נויץ וכו'... מנור קרות בתנועת האות. למשל: "אני חפץ תפוח ייאמר בשפת הספרות: "אנכני-יב-י הנכפככך הנכפככככככ". לאחר שלימדני את לשוננו לדבר בש- פה זו, היינו מהלכים ברחובות ומדב- רים בה בקול רם, עד שהיה מישחו ניש ושואל באיוו שפה אנחנו מדב- רים, ואלכסנדר היה משיב, בשפת הציניקציים או מדבריים. השוואל היה עומד תודה וכוהה..."

* בנימין ברנר, "גדולה היתה הבדי- דות", הוצאת "עם עובד", 245 עמודים (כריכה רכה).

** ב"חיים של שפע" (ראה "אחרון ה- משכילים") מתאר שטיינמן פן אחר של הסופר אלכסנדר חשין: "חשין היה בן- ברית גם אצל ביאליק, שהיה מחבבו ומ- קרבו ביותר, וכשנפתח הז'מיר' באודסה ונתבקש נואם ראשי לפתיחתו, המליץ ביאליק על חשין. נראה לי כי מצד כיש- ון הנאום לא היו רבים בדור ההתחופות יכולים להיכנס למחיצתו. כוח ההוכחה שלו לא היה היה גדול, רעמי לו חתמו אף לא החידו, אך ברקיו הפליאו תמיד. מש- פטיו היו כחיצים ביד גיבור. בהברקותיו היה ניצוץ מן הגניוס של טרזצקי..."

בהוצאת מסדה, ובו קובצו שיריו מי- שלוש השנים האחרונות.

● מראה מקום היא כותרת ספר- שיריו הרביעי של אשר רייך, ששיריו זכו אשתקד בפרס אקו"ם. גם ספר זה ראה אור בהוצאת מסדה, וכמה משיריו מוקדשים לבעיות אקטואליות, כמו "הדי- נואורוס", המתאר בלשון שירית ומעט סאטירית, את כניסתו של ייגאל ידין לזירת הפוליטיקה הישראלית.

● כעת-מחר הוא שם ספרו השלי- שי של שטיינמן פרס, שנכתב הפעם בי- שותפות עם חגי אשר. הספר עשוי לשמש בעתיד כפרוגרמה פוליטית של מיפלות העבודה, כמנהיגת האופוזיציה הפרלמנ- טארית בישראל. הספר ראה אור בהוצאת כתר, ירושלים.

בחטף

מירון בעיקבות בן-נר

בסימפוזיון שערכה התנועה למען ארץ-ישראל השלמה במלאות שלוש שנים למותו של חברה אליעזר ליבנה, נשא המשורר אהרון אמיר הרצאה תחת ה- כותרת "ישראל — מגן המיעוטים במיד- רח-התיכון" — כאשר הוצג על-ידי השדר יצחק רעיה, במהדורת-החדשות כמעט חצות בטלוויזיה. ספר-שירים של ישראל

אברהם בן יהושע מהדורה שביעית

אפרת, העלה הדבר חיוך על פני סופי רים ומשוררים רבים. הסיבה: בפירסור- מים רישמיים של אגודת הסופרים בלועזי זית, נוהג אפרת לפרסם עצמו תחת השם ישראל אפרים — המבקר פרופסור דן מירון, פירסם רשימה בעיקבות הסיפור אליעזר שושני ו/או אליקו בן-שושן מאת יצחק בן-נר, המציג את הסופר בצ- מרת העשייה הסיפורית בהווה. בין הש- אר כתב מירון: "אכן, ככל שיראה הדבר מפתיע, יש בספרו זה של בן-נר משום המשך המסורת של סיפורי ה'תלושים', שהתבצרה כאחת המסורות הפוריות ביותר בסיפורת העיברית המודרנית. ברור שה- 'תלוש' שלו אינו דומה מבחינות רבות לגיבורי בריצ'בסקי, ברקוביץ', ברנר, נבנין, עננין ויזר; אבל מבחינות רבות הוא גם דומה לאחדים מהם (למשל, לד"ר ויניק, גיבורו הידוע של ברקוביץ' בספרו תלוש) וממשיך להיות — בתוך הנתונים הישראלים האקטואליים — אחד קים מן הפרובלמטיקה שלהם. בשום סיפור מן הסיפורים העוסקים בבני עדות-המיזרה לא נתקלתי בביוטי נוקב ומומחש כליכך של האדם הנקלע בין המחויבים התרבו- תיים-עדתיים של ישראל, נס ממחנה אחד ואל האחר ואינו מגיע, ונמצא לבסוף — דווקא בהגיעו אל שיא הצלחתו — קרה מכאן ומכאן..." ● להישג הסריתקדים הגיע הסופר א.ב. יהושע שבימים אלה ראתה בהוצאת שוקן המהדורה השביעית (!) של ספרו המאהב ●